

התפתחות ענף הלול והמדגרה בנהלל (1921-2019)

עם סגירת המדגרה – יולי 2019

המקור הראשון להשגת חומר ללול היה מהכפר גובתא (גבת). מספר חברות נסעו בעגלה לכפר וקנו 10 - 15 תרנגולות למשק ב - 10 גרוש לתרנגולת הגדולה ביותר. אלה היו תרנגולות ערביות צבעוניות שלא היה בהן בשר ולא הטיילו כמעט ביצים. את התרנגולות הכניסו לאוהלים בארגזים, כשעל הצד הפתוח נמתחה רשת ובארגז הונחו שלבים כדי שהתרנגולות תוכלנה לישון בלילות.

עם גמר בנין הרפתות ב 3-1922 הופרשה פינה ברפת ללול הקטן וכאשר גדלה הלהקה ובנו מתבן, סידרו פינה במתבן לתרנגולות ותרנגולי ההודים השחורים.

הגידול בענף הלול היה מרשים. בתרפ"ב (3-1922) היו 133 תרנגולות ועשר שנים לאחר מכן היו בנהלל 31036 תרנגולות. גם בהטלת הביצים היתה עליה משנה לשנה: בתרפ"ב היו 70 ביצים, בתרפ"ו (1926) היו 743 ביצים ובשנת תר"צ 1930 היו 1763 ביצים.

לולי הבטון בנהלל – התפתחות הלול

בתרפ"ד היו בנהלל 2 לולי עופות ובתר"צ (1930) - 43 לולים (עלות בניית לול היתה 3,000 לא"י). ב 1934 החבר אלימלך לוין שהיה מומחה לגידול עופות קיבל על עצמו להדריך 12 חקלאים בענף הלול ובנו 10 לולים ל - 150 עופות בכל לול, עפ"י תוכנית שהכין החבר יוסף בן עמי. הענף החל לצבור תנופה בנהלל.

המדגרה בנהלל

עם הקמת נהלל לא היו מדגרות בארץ ולא נבנו בתי אימון. את התרנגולות הדוגרות הושיבו בארגזים במטבח או במרפסת הצריף ומתחת למיטה. רק לאחר שלוש שנים נבנו 40 בתי אימון ונקנו כמה מדגרות מחברת bokay. כמה חברים קנו מדגרות תוצרת החבר יוסף בן עמי. כדי לשפר את מצב הלהקות השיגו ביצים של תרנגולות גזעיות מזן לגהורן מבית הספר החקלאי לצעירות וממשק לוין.

בשנה הראשונה והשנייה הדגירו בנהלל את הביצים באמצעות תרנגולת הודו שחורה תחת שולחן גדור בוילון כהה. את ההודית היו משקים ביין והיא היתה דוגרת על הביצים עד בקיעת האפרוחים. לפעמים היא היתה נעמדת, מסתובבת בצריף וצועקת אדר-אדר-אדר בקול גדול. הילדים היו מתעוררים ובוכים והייתה "שמחה" גדולה בצריף.

בתרפ"ד 1924, היתה כאמור בנהלל מדגרה אחת (אינקובטור קראו לה). בתרפ"ח 1928 היו כבר 9 מדגרות ובתרצ"א -1931 היו בנהלל 17 מדגרות, רובן מתוצרת יוסף בן עמי. היו הצעות לחברים לקנות מדגרות מיובאות מחו"ל מחברות bokay ומחברת "בילי סייס".

כאשר הוקמו בתי האימון במשקים ונקנו "ברודרים" ל-400 אפרוחים וגם מדגרות מחוממות בנפט, הדגירו החברים את הביצים במשקם וחלקם אף הדגירו לחברים אחרים ... בתשלום כמובן.

ענף הלול והמדגרות - הקפיצה הגדולה

ב 1948 נהלל רכשה 2 מדגרות חשמל גדולות מחברת Robins. בנין המדגרה מוקם ליד המחלבה הישנה (ליד מקום מושבו של בועז כהן איש המים) והצרכנייה דהיום.

מנהל המדגרה הראשון היה איסר גולדמן. החברים החלו לקנות אפרוחים מהמדגרה הציבורית וחדלו מלהדגיר במשקם. גם הברודר הישן הוחלף בסוללות המחוממות בחשמל. בסוף תש"י 1950 מספר העופות בנהלל היה 60,362 בעלי כנף.

לאחר זמן שתי המדגרות לא ענו על הדרישה לאפרוחים בגלל הגידול בענף הלול והדגרת ביצי אווזות – ענף האווזים לבשר שהיה עדיין בכפר. ב 1953 נקנתה מדגרה גדולה בעלת קיבולת של 24,000 ביצים ואכן בשנה זו הודגרו 150,000 ביצי תרנגולות ו- 2,400 ביצי אווזות.

לאחר שהיו במדגרה 4 מדגרות תוצרת אומיגר, רובינס ופטר-סיין רכשו מדגרה יותר גדולה תוצרת חברת סניצקי נחום שעלתה 13,000 ל"י. המדגרה החדשה יכלה לדגור 28,000 ביצי תרנגולות או 7,500 ביצי אווזות. בגלל הגידול בהיקף המדגרה נאלצו לקנות גנרטור גדול יותר.

בשנת 1954 הוזמנו וחולקו 68,000 אפרוחים ובשנת 1956 סופקו 180,000 אפרוחים.

20 משקים קנו סוללות להטלת ביצי מאכל והקימו סככות מעליהן. החברים קנו "מצודות" – כלובי מתכת גדולים לגידול עופות לפיטום (100 פטימים במצודה). ענף האווזים לבשר מתחיל ב 1954 וענף ההודים מתחיל להתפתח בתחילת שנות השישים כאשר הביאו חומר רביה מחברת "ניקולס" בארה"ב (הודים לבנים).

המדגרה החדשה

באפריל 1963 נחנכה המדגרה החדשה בעלות של 40,000 ל"י. איסר גולדמן עובר אליה וממשיך לנהל אותה. בתחילה עם מדגרות תוצרת "פטר-סיין" ובהמשך עם מדגרות תוצרת "ביקוטו". בבית בן-ישי הסמוך (שנהרס עם הקמת שכונת הסמינר), מדגרים ביצי פטימים עם מדגרת "רובינס".

בינואר 1964 עם התרחבות וגידול ענף ההודים מרחיבים את בנין המדגרה וקונים מדגרה נוספת. איסר נפל למשכב ולעיתים זאביק בנו, כבר בגיל 15, הוזעק לנהל את המדגרה במקומו.

ב-1966 מבקשים מאהרון דניאלי, שעבד כמסגר עם רופה במסגרייה, לעבור למדגרה ולנהל אותה ולעבוד עם איסר שנחלש בריאותית. אהרון עבר הכשרה קצרה במדגרה בכפר יהושע והחל לנהל את המדגרה בנהלל. ביחד עם איסר ואהרון עבדו גם ינקו יעקובוביץ שהחל לעבוד שם בשנת 1963 והדסה בוט. ב-1967 פרש איסר לגימלאות.

שנות ה-60 וה-70 היו שנות הפריחה של ענף ההודים לרביה ולבשר בנהלל. היא נקראה בפי כול "קריית כנף" וסירחון הזבל של ההודים הורגש בכל נהלל, בלילות הקיץ בעיקר. היינו אוספים את ביצי ההודים כל שעתיים, מנקים אותן, מאדים אותן בפורמלין ושלוש פעמים ביום היינו נושאים את מעט הביצים בידינו ועל הטרקטור למדגרה. במדגרה אהרון היה מקבל את הביצים רושם מספרן וגם מדווח לנו על אחוז הפוריות של הביצים שכבר הוכנסו למדגרה.

בסוף שנות ה-70, תחילת שנות ה-80, לאחר מחלות נשימה ומחלת החולירע שתקפה את ההודים, מצטמצם ענף ההודים ומתוך 24 משקי רביה נשארו 9 משקים שנאלצו לבנות לולים חדשים באזורי גידול מרוחקים מחוץ לנהלל. כיום משק מקלר ושותפות ששת המשקים "חוות מקורות-מקור הוד" נשארו בענף הודים רביה ובשר.

ענף הלול עדיין קיים. משק ירדנאי מגדל עופות רביה קלה וכבדה, רמי בן ברק, עמיצור כפרי ויואב בנימיני שותפים בחוות פטימים ליד מאגר א' ומשקים הדר ושטראוס מגדלים פרגיות להטלה ואמיר בן חיים גידל עד לאחרונה מטילות לביצי מאכל.

אהרון דניאלי פרש לגימלאות ב 1991 לאחר שניהל את המדגרה 26 שנים.

חוות מקורות - מקור הוד קיבלו את המדגרה לתפעול ב 78-1977 והפעילו אותה עד שבוע זה עם סגירתה. המדגרה נסגרה השבוע ועוברת זמנית לקיבוץ הסוללים. מדגרה חדשה תיבנה באזור גידול ממול מנשית זבדה.

לסיכום אומר שאין שמחה בלב עם סגירת המדגרה. כל רפת שנסגרת וכל ענף שנסגר גורמים לכאב אצל כולנו. עם סגירת המדגרה נסגר פרק בנהלל וענף ששרת אותנו 71 שנה.

שבת שלום

עפר אבירן